

באר

ה"אור החיים הקדוש"

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש

אלוהים בידיו

בתקנת מורינו הגה"צ רבי

שליט"א

פרשת מקץ פ"ד

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת מקץ ב"ד

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כמקנת מורנו הגדול רבי אלימלך בודרמן שליט"א

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-פַּרְעֹה, חֲלוֹם פַּרְעֹה אֶחָד הוּא: אֶת אֶשֶׁר
הָאֱלֹהִים עֲשָׂה, הִגִּיד לְפַרְעֹה. {מ"א. כה}

את אשך החלום וגו'. יתבאר על דרך אומרם ז"ל (נכוחס נס.) ג' דברים הקב"ה מכריז עליהן והם שבע ורעב ופרנס, והוא אומרו את אשר האלהים עושה בכבודו שלא על ידי שליח הגיד וגו', שבע אלו שני שבע. רעב אלו שני רעב. פרנס ירא פרעה איש וגו'. והגם שלא אמר לו מי זה האיש, אף על פי כן אחר האמת תמך גורלו במה שמנע הפתרון מכל חכמיו וגילה לו את יוסף על ידי שר המשקים שספר לו העובר עליו ונתגלגלו הדברים ונתגלה לו יוסף וישיתהו על ארץ מצרים. ואומרו הגיד לפרעה פי' שיש סיפוק בידו לעשות תיקון כמו שאמר לבסוף (פסוק ל"ג) ירא פרעה וגו' וחמש וגו':

וְשִׁבַע הַפְּרוֹת הָרִקוֹת וְהָרַעַת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן, שִׁבַע שָׁנִים
הָנָה, וְשִׁבַע הַשְּׂפֵלִים הָרִקוֹת, שְׁדַפּוֹת הַקָּדִים--יְהִיוּ, שִׁבַע
שָׁנֵי רָעָב. {מ"א. כז}

יהיו שבע שני רעב. טעם שלא אמר כן על שבע שני שבע, לצד שגם בימים ההם היו שני שבע ואין דבר חדש כל כך אלא שיתרבה השבע כאומרו (כ"ט) שבע גדול שהחידוש הוא היות השבע גדול, לזה לא אמר אלא דבר חדש מופלא שהוא שני רעב:

עוד נראה כי לצד שהשבע אינו אלא לצורך תיקון שני רעב כמו שגילה לבסוף שצוה ללקט תבואות שני שבע לשני רעב, לזה לא הזכיר אלא שני הרעב כי הוא עיקר הודעת החלום אליו:

הִנֵּה שִׁבַע שָׁנִים, בָּאוֹת--שִׁבַע גְּדוֹל, בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם.
{מ"א. כט}

הנה שבע שנים וגו'. דקדק לומר בכל ארץ מצרים ב' פעמים ולא אמר בארץ סתם כמו שאמר בסמוך, לומר כי השבע אינו אלא בארץ מצרים אבל הרעב הוא בכל העולם, ולזה כשאמר וכלה הרעב לא אמר ארץ מצרים בלבד אלא את הארץ בין ארץ מצרים בין שאר הארצות, וכמו שכן היה דכתיב (פסוק נ"ו) והרעב היה על כל פני הארץ, ובשבע אמר הכתוב (נ"ג) ותכלינה שבע

שני השבע אשר היה בארץ מצרים הרי זה מגיד כי לא היה שבע אלא בארץ מצרים שאם לא כן לא היה צריך לומר אשר היה בארץ מצרים, והודעת דבר זה ליוסף היתה ממה שראה כי הפרות היו כל כך דקות ורעות מזה דן שאם היה השובע בעולם לא היו במצרים כל כך בשבע שני הרעב כי יביאו לחם משאר הארצות אלא ודאי שהרעב הוא בכל העולם ובזה אין מפלט להם, והשבע אין לו ממה להוכיח כי יהיה בכל הארצות:

וְעַל הַשָּׁנוֹת הַחֲלוֹם אֶל-פַּרְעֹה, פַּעַמִּים--כִּי-נִכּוֹן הַדְּבָר
מֵעַם הָאֱלֹהִים, וּמִמַּהֲר הָאֱלֹהִים לַעֲשׂוֹ. {מ"א. לב}

ועל השנות וגו'. רמז לב' דברים על הכפל ועל השינוי שלא בא החלום ב' כחלום ראשון שבע פרות וגו' שאז יחשוב כי דמיון הראשון עשה רושם בדעתו ועלה על משכבו ב' פעמים, ולכן בא החלום בסדר חדש שבע שבלים וגו' הרי זה בא ללמד כי נכון הדבר ומעם האלהים בא אליו החלום ולא דמיון כוזב:

וְאוֹמְרוּ וּמִמַּהֲר הַחֲלוֹם וּגו'. פירוש מה שבא החלום כפול בלילה אחת ולא בא בב' זמנים מרוחקים לומר אליו שהזמן קרוב הוא ולא לזמנים רחוקים יגיד:

וְעַתָּה יֵרָא פַּרְעֹה, אִישׁ נְבוֹן וְחָכָם; וְיִשְׁתִּיתָהוּ, עַל-אֶרֶץ
מִצְרָיִם. {מ"א. לג}

ועתה ירא וגו'. טעם יוסף שנעשה יועץ למלך והוא לא בקש ממנו אלא פתרון החלום, כי בא לתת לו טעם אשר הראהו ה' את אשר הוא עושה כי הוא כדי שיפקד פקידים וגו'. עוד להיות שהראוהו בחלום שבלעו הפרות הרקות לפרות הבריאות זה יגיד כי יתפרנסו שני רעב משני שבע, ולזה אמר ירא פרעה וגו':

איש נבון וחכם. לדעת אופן אוצרות התבואה לבל תרקב וזה מהתבונה. ואומרו וחכם שידוע כלליות החכמות לדעת חכמת התשבורת וההנדסה והמספר, והקדים נבון כי הוא דבר המעכב יותר כדי שתתקיים התבואה:

בדבר יחיו בעולם הזה ולא ימותו לעולם הבא:
או ירצה על זה הדרך ונחיה או לפחות ולא נמות,
והכונה היא שאם ישיגו לשבור ברכוי ושופע יחיו
כדרך החיים ואם לא ישיגו המספיק ישיגו לפחות
הצלת נפשם ממות ברעב:

וַיִּרְדּוּ אַחֵי-יוֹסֵף, עֶשְׂרֵה, לְשֹׁבֵר בָּר, מִמְצָרִים. {מ"ב. ג.}

אחי יוסף. פי' נתנו דעתם על האחיה לפדותו:
עשרה. אולי הלכו כולן לחשש הרגיל בשני רעב
כי תרע עין אדם ברעהו ועל פת לחם יפשעו לגזול
ולהרוג איש אחיהו, לזה הלכו כולם כדי שאישא את אחיהו
יעזורו, וגם בנימין היו רוצים להוליכו עמם אלא
שיעקב לא רצה, והוא אומר ואת בנימין לא שלח וגו',
הא למדת שזולת טעם זה גם אותו היה שולח עמהם:

עוד נראה שלא היה מוכר יוסף אלא דבר קצוב לכל
אחד, ונתחכם בזה לב' דברים, א' נגלה וא' נסתר,
הנגלה כדי שלא יתגר אדם בתבואה, ויש בזה שבח לו
ושבח לקונים, שבח לו כדי שישתכר הוא בכל עליית
השערים, ושבח לקונים כי הוא לא יעלה השער ביותר,
ואחד נסתר כדי שיבואו כל האחים אצלו כמו שכן היה
כי באו כולן לקנות כל אחד הקצוב:

וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל, לְשֹׁבֵר בְּתוֹךְ הַבָּאִים: כִּי-הָיָה הָרָעֵב, בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן. {מ"ב. ה.}

ויבואו בני ישראל וגו' כי היה הרעב וגו'. הוצרך
לחזור לומר כי היה הרעב וגו'. נתכוון לתת טעם
להבאים שלא תאמר היכן הוזכרו הבאים לומר בתוכם,
לזה אמר כי היה וגו' וישנם לבאים. עוד נתכוון לומר
שנתחכמו להחביא עצמם ובאו בתוך אותם שבאים
לשבור מטעם שהיה הרעב בארץ כנען שבזה לא יכנסו
בחד מרגלות שחשדם יוסף, וזה שיעור הכתוב
ויבואו בני ישראל ודרך ביאתם היתה בתוך הבאים
שביאתם היא כי היה הרעב וגו':

וַתַּחְלִינָה שְׁבַע שְׁנֵי הָרָעֵב, לְבֹא, כְּאֲשֶׁר, אָמַר יוֹסֵף; וַיְהִי רָעֵב
בְּכָל-הָאֲרָצוֹת, וּבְכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לָחֶם. {מ"א. יד.}

ותחלינה וגו'. כאשר אמר יוסף הוצרך לומר כאשר
אמר יוסף, שבזה נתאמתו דבריו בפתרון החלום יותר,
כי מקודם יאמר האומר כי מקרה היה שבאו שני
השבע, אבל כאשר שלמו שבע שני שבע והתחילו שני
רעב אז צדקו דברי יוסף:

או ירצה על זה הדרך ותחלינה שבע וגו' ותאמר
איך ירגישו בהכר הרעב בתחילת שנת רעבון אחר כל
השבע וכל אחד אוצרותיו מלאות בר לא יוכר הרעב
תיכף, לזה פירש הכתוב כאשר אמר יוסף פירוש
שאמר להם (ל') ולא יודע השבע בארץ פי' יאכלו ולא
ישבעו, ודבר זה הוכר בהתחלת השנה:

וַהֲרָעֵב הָיָה, עַל כָּל-פְּנֵי הָאֶרֶץ; וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת-כָּל-אֶשְׁרֵי
בָהֶם, וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם, וַיַּחֲזֹק הָרָעֵב, בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. {מ"א. יו.}

ויפתח יוסף את כל. טעם שפתח כל האוצרות ולא
הספיק בצריך. נתכוון לבדוק בכולן לדעת את אשר
יקדים למכור ואת אשר יוכל להתעכב יותר ולא יפסד:
עוד להיות שאוכל שדה העיר [אשר] [נתן] סביבותיה
[נתן בתוכה] לזה נתחכם ופתח כל האוצרות שבכל
מקום ומקום כדי שכל עיר ועיר תהיה סמוכה עלמה
שלפניה ואינו דומה מי שיש לו פת בסלו. גם לא
יצטרכו לטרוח להביא כולן ממקום אחד. גם אולי
שנתכוון לפתוח כולן כדי כשיראו אנשי העיר כל הרי-
בוי לא ירבו כי הרעבון יכנס בלב אדם כשיראה שיש
מחסור, וכשיראו כל אוצרות הנפתחות יתקרב חום
הרעב שבלבם בווער, ואף על פי כן מודיע הכתוב ויחזק
הרעב ולא הועיל בהם לצד חוזק הרעב:

וַיֹּאמֶר--הֲנֵה שְׁמַעְתִּי, פִּי יֵשׁ-שֹׁבֵר בְּמִצְרַיִם; רְדוּ-
שָׁמָּה וּשְׁבְרוּ-לָנוּ מִשָּׂם, וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוּת. {מ"ב. ב.}

ונחיה ולא נמות. טעם הכפל, נתכוון לומר כי אם
לא יעשו כן יתחייבו בנפשם בדין העליון ונמצאים
מתים בעולם הזה ונידונים
לעולם הבא, ובהשתדלותם

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א